

CIKÁNSKÝ TÁBOR V OSVĚTIMI II. - BIRKENAU

Cílem transportů protektorátních i dalších evropských Romů se stal tzv. cikánský tábor v úseku BIIe koncentračního tábora Osvětim II.-Birkenau. Ten byl zřízen na základě Himmlerova výnosu z 16. prosince 1942. První skupiny vězňů do něj přišly v únoru 1943 z Německa. Poté se začal tábor rychle plnit nově příchozími transporty.

Tábor měl rozměry 150 x 170 m. Na tomto prostoru bylo postaveno 32 dřevěných baráků bez jakékoliv izolace. Baráky byly projektovány pro 300-400 osob, ale v průběhu existence tábora se v nich tísnilo 1000-1200 osob. Na rozdíl od dalších částí osvětimského komplexu byly romské rodiny ubytovány dohromady. (Jedinou srovnatelnou výjimkou byl terezínský rodinný tábor v Osvětimi-Birkenau.) Na palandách o rozměrech 185 cm na délku a 280 cm na šířku se tísnilo v některých případech až 15 osob.

Po příjezdu do tábora byli Romové za nadávek a bití vyhnáni z vagonů a seřazeni do pětistupňů, ve kterých byli odvedeni od vlaku do tábora. Po příchodu do tábora následovala společná koupel provázená posměšnými poznámkami esesáků. Pro mnohé Romy znamenalo společné koupání potupu, protože podle tradice by se žena neměla svlékat před cizími muži. Po koupeli obdrželi vězňové černý trojúhelník, který označoval tzv. asociály a který museli nosit přišitý na oděvu, protože na rozdíl od ostatních vězňů si směli ponechat civilní ošacení. Dále jim bylo na levé předloktí vytetováno číslo, které začínalo velkým písmenem „Z“ (něm. „Zigeuner“ - „cikán“).

Portrét neznámých romských vězňů koncentračního tábora Auschwitz II.-Birkenau, které portrétovala z rozkazu J. Mengeleho protektorátní židovská vězeňkyně Dina Gottliebová, 1944. (Panstwowe Muzeum Oświęcim, foto: [Muzeum romské kultury](#) .)

Vězňové byli nuceni slepě poslouchat rozkazy a vykonávat nejnesmyslnější přání dozorců. Z lidské bytosti se stalo pouhé číslo. Na rozdíl od jiných koncentračních táborů nebyli vězňové cikánského tábora zařazováni do pracovních komand mimo tábor. Většinou pracovali uvnitř tábora. Mnohdy to znamenalo zbytečnou práci bez účelu. Namísto zničující práce však nastoupily katastrofální ubytovací a stravovací podmínky, které vězně spolehlivě vyvražďovaly.

Uvěznění Romové se rekrutovali z rozličných sociálních skupin, počínaje lidmi žijícími na okraji společnosti až po obchodníky, bývalé frontové vojáky nebo dokonce členy nacistických organizací. Reakce na pobyt v táboře byla také různá. Někteří si hleděli maximálně užívat posledních chvil života, a tak se objevovala prostituce nebo pitky. Další se snažili zajistit tolik potřebné jídlo jeho rozkrádáním, za což jim hrozily tvrdé tresty, které někdy končily i smrtí. Jedinou nadějí na záchranu se tak jevil útěk. Ten byl komplikován tím, že většina vězňů neodcházela pracovat mimo tábor. I přesto bylo zaznamenáno asi 80 neúspěšných pokusů o útěk. Většina z těchto pokusů skončila popravou.

V „cikánském táboře“ provozoval své pseudovědecké pokusy dr. Mengele, který vykonával funkci táborového lékaře. Středem jeho zájmu byla především romská dvojčata. Židovská vězeňkyně Dina Gottliebová byla pro něho nucena portrétovat uvězněné Romy.

Celkem bylo v cikánském táboře evidováno přes 20 000 osob. Mezi neevidované patřila např. skupina 1700 polských Romů, u kterých se objevil tyfus a kteří byli odvezeni bez evidování do plynových komor. Největší skupinu tvořili němečtí a rakouští Romové, po nich následovali Romové z protektorátu a z území Generálního gouvernementu, menší skupiny Romů pocházely z Francie, Holandska, Belgie a dalších zemí.

Jedinou nadějí na záchranu se staly transporty do dalších koncentračních táborů. Tak např. 15. dubna 1944 odjel transport 883 mužů do Buchenwaldu a transport 473 žen do Ravensbrücku. Jako

poslední odjel 2. srpna.1944 transport 918 mužů do Buchenwaldu a 490 žen do Ravensbrücku. Po odjezdu těchto transportů bylo zbývajících téměř 3000 především starých a nemocných, žen a dětí nahnáno do plynových komor.